

Posudek diplomové práce:

Josef Rais, Jan Volek. Poslední syn krále z rodu Přemyslovců, diplomová práce ÚČD FF UK, vedoucí práce prof. Lenka Bobková, Praha 2024, 123 s.

Práce J. Raise se věnuje osobnosti, která dosud nebudila mnoho pozornosti v rámci historiografie zabývající se českými vrcholně středověkými dějinami. Jan Volek (cca 1290–1351), nemanželský syn Václava II., poslední mužský potomek královské linie Přemyslovců, mohl díky třem papežským dispensům začít budovat svoji kariéru. Jak bylo u urozených levobočků obvyklé, jeho kariéra se odvíjela po církevní linii. Autor rozdělil Volkův život na dvě období. První, v němž bylo vrcholem dosažení funkce vyšehradského probošta, zpracoval v rámci bakalářské práce. Na ni navázal v předložené práci diplomní, která sleduje druhou polovinu života Jana Volka od chvíle, kdy postoupil na post olomouckého biskupa.

Práce má přehlednou, logickou strukturu: úvod, 5 kapitol a závěr. Kombinuje chronologický a tematický postup. Sám autor konstatuje, že ho překvapil objem tématu a rozměr vlivu zkoumaného hrdiny. To asi překvapí i čtenáře, před nímž vystoupí skutečně vlivná osobnost se širokými kontakty na poli církevní i světské politiky, kooperující jak s nově etablovanou dynastií Lucemburků, tak s příslušníky přemyslovského rodu, kteří přežili rok 1306 ve větším počtu, než si možná uvědomujeme. Po úvodu nás autor provází svými pramennými zdroji (pracoval s editovanými listinami a s texty několika kronik, především ale prokázal zdravě kritický přístup ke kronice Zbraslavské) a představuje odbornou literaturu věnovanou několika okruhům historického bádání. Vedle syntetických děl jsou to studie specializované, ale i několik teoretičtějších pohledů, a to i ze zahraniční literatury.

Druhá kapitola shrnuje obsah a výsledky Raisovy bakalářky. Vedle faktografického přehledu Volkova života zařadil autor nově i obecnou úvahu o vyhlídkách panovnických levobočků na základě poměrně bohaté české i zahraniční literatury. Nastínil tak pravidla pro uznávání mimomanželských potomků, která pak porovnal s případem Jana Volka.

Třetí kapitola už přechází k novému výzkumu a sleduje Volkovu činnost od jeho nástupu na biskupský stolec v Olomouci. Výklad se věnuje jak způsobu získání tohoto prestižního místa, tak působení v biskupské funkci v oblasti církevní správy, politiky a diplomacie. Jana Volka označuje pro desetiletí 1334–1344 za nejvlivnějšího příslušníka kléru v zemi, kterého zastínil až nově povýšený arcibiskup Arnošt z Pardubic. Volek byl respektován Janem Lucemburským i Karlem a podnikl v jejich zájmu i několik diplomatických misí. Autor pěkně vyhodnocuje (s. 52) tyto aktivity s přihlédnutím k jeho oběma hlavním funkcím, které měly vliv na to, v jaké oblasti byl Přemyslovec pověřován svými diplomatickými úkoly (jako probošt udržoval styky primárně s papežskou kurií, jako biskup se účastnil zásadních jednání o světské politice – potkáváme ho při klíčových diplomatických událostech, jako bylo Merano 1333, nebo Visegrád 1335).

Následující dvě kapitoly jsou koncipovány podle věcných hledisek. Představují nejprve Volka jako fundátora a mecenáše (měl dostatečné zdroje příjmů, bylo by možné hodnotit jej jako jednoho z „mnohoobročníků“, na než se obrátí o pár desetiletí později kritická pozornost reformních kazatelů). Dále pak přichází výklad o rolích, jaké sehráli Přemyslovci v době po zavraždění Václava III., a autor sleduje vztahy Jana Volka s jeho příbuznými, zvláště se sestrou Eliškou, ale i Mikulášem II. Opavským. Rozdělení na část chronologickou a

tematickou trochu rozbilo kontinuitu výpovědi o vztazích Přemyslovců s Volkem i jejich celkovém místě v českých dějinách první poloviny 14. století, ale i tak přináší text řadu zajímavých zjištění a detailů.

Závěr shrnuje obsah práce. Hodnotí Jana Volka „typologicky jako biskupa přemyslovské éry“ (s. 44, 100) – není dostatečně patrné, co je tímto archetypem biskupa míněno. Zdůrazňuje, že s ohledem na svůj nelegitimní původ měl omezené operační možnosti a byl hlavně vykonavatelem ambicí své sestry Elišky a ochráncem přemyslovských tradic. Nicméně konstatuje, že zbylí Přemyslovci zasahovali do českých dějin ještě po celou první polovinu 14. století výrazně. Závěr působí formulačně méně jistý než některé úvahy v průběhu výkladového textu; autor v něm trochu podcenil vlastní badatelský přínos. Charakteristika postavy by se stala výraznější také lepším propojením závěrů bakalářské a diplomní práce, např. v oblasti ocenění celkového rozsahu diplomatických aktivit Jana Volka za obě období jeho života.

Práce je vybavena seznamem pramenů a literatury i přílohami, které obsahují reprodukce listinného materiálu a pečeti, stejně jako uměleckých předmětů objednaných biskupem, i rodokmen Přemyslovců s vyznačením místa Jana Volka. Škoda, že nebylo vytvořeno pokračování itineráře Volka, který v BP končí rokem 1334. Práce je napsána kultivovaným jazykem, bez přemíry překlepů (několik chyb se ale najde) a jen s malým počtem formulačních chyb (např. s. 32: Olomouc byla centrem diecéze, nikoli provincie; stran pražských synod bych odkázala na edici J. V. Polce a Z. Hledíkové, nikoli na R. Antonína).

Autor ocenil a docenil opomíjenou osobnost Jana Volka. Neomezuje se na výčet faktografie, snaží se najít souvislosti a domýšlet motivace a důsledky. Práce má dobrou úroveň. Doporučuji ji proto k obhajobě s předběžným hodnocením „výborně“.

PhDr. Blanka Zilynská, Ph.D.

V Praze 25. 5. 2024